

Uchwała
Nr 16/338/18/V
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 3 kwietnia 2018 r.

w sprawie przedstawienia Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Informacji z zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie
warmińsko-mazurskim w roku 2017.

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2017 r., poz. 2096 z późn. zm.) oraz art. 35 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 511) uchwała się, co następuje:

§ 1

1. Przyjmuje się *Informację z zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017* stanowiącą załącznik do niniejszej Uchwały.
2. Postanawia się przekazać *Informację*, o której mowa w ust. 1, Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

§ 2

Wykonanie Uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Gustaw Marek Brzezina

Informacja
z zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami
w województwie warmińsko-mazurskim
w roku 2017

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 roku podejmował działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w oparciu o „*Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020*”, przyjęty Uchwałą Nr 70/876/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 grudnia 2015 r. Zadania realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem stanowiącym załącznik do ww. dokumentu.

Koordynatorem realizacji *Programu* jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 14/146/17/V z dnia 28 lutego 2017 r., powołano Zespół Monitorujący do monitoringu i ewaluacji „*Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020*”, w celu monitorowania ww. programu.

Informację opracowano na podstawie materiałów przygotowanych przez jednostki organizacyjne Samorządu Województwa wdrażające poszczególne cele *Programu* oraz organizacje pozarządowe współpracujące przy jego realizacji.

Cel strategiczny *Programu* to: „*Osoby z niepełnosprawnościami w pełni, na równi z innymi obywatelami, korzystają z przysługujących im praw i uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym*”.

W roku 2017 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w oparciu o określone priorytety:

1. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.
2. Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.
3. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Zadania zrealizowane w 2017 roku w ramach „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.

Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności

Cel ogólny: Ułatwianie dostępu do usług w zakresie zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków

Profilaktyka ma szczególne znaczenie w zapobieganiu niepełnosprawności oraz ograniczaniu i łagodzeniu jej skutków. Wpływa nie tylko, na jakość i komfort życia jednostki, ale także na całą populację, niosąc pozytywne efekty związane z ograniczaniem niepełnosprawności oraz utrwalaniem pozytywnych wzorców zachowań społecznych. Jednak wymaga to podejmowania skutecznych działań wszystkich podmiotów i społeczności. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność finansowania leczenia, zapewnienia późniejszej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i podejmowania działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Działania w ww. zakresie realizowane były przede wszystkim przez Departament Zdrowia, a także Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz jednostki organizacyjne Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym m.in. Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie i Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Beaty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu.

1. W ramach zadań z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowania zdrowego stylu życia, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2017 dofinansował 19 działań, w tym 16 organizacji pozarządowych oraz 3 szpitali psychiatrycznych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, na łączną kwotę ponad 64 tys. zł. Odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno-sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania integracyjne, turnusy, zajęcia sportowe, warsztaty artystyczne, konferencje, szkolenia. Szczegółowy wykaz ww. przedsięwzięć przedstawiono w Tabeli nr 1.:

Tabela nr 1. Zadania z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków dofinansowane w 2017 r., w tym z zakresu promocji zdrowia psychicznego.

Lp.	Nazwa dofinansowanego zadania	Podmiot realizujący	Liczba beneficjentów*	
			ogółem	w tym osób z niepełnosprawnościami
1.	„Daj mi szansę” – prowadzenie punktu informacyjno-konsultacyjno-diagnostycznego	Stowarzyszenie Na Rzecz Normalizacji Życia Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną „Otwarte Drzwi” ul. Piłsudskiego 42 10-950 Olsztyn	178	50
2.	„Doskonalenie kompetencji diagnostyczno-interwencyjnych nauczycieli w celu zapobiegania samookaleczeniom i zamachom samobójczym”	Stowarzyszenie „Wsparcie i Pomoc” ul. Żniwna 16 10-810 Olsztyn	100	b/d
3.	„Sztukodziałanie”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Psychicznie i Nerwowo Chorym ul. Aleja Wojska Polskiego 35 10-228 Olsztyn	25	25
4.	„Paja brava”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Psychicznie i Nerwowo Chorym ul. Aleja Wojska Polskiego 35 10-228 Olsztyn	Ponad 250	200

5.	„Potrafię”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Psychicznym i Nerwowo Chorym ul. Aleja Wojska Polskiego 35 10-228 Olsztyn	250	200
6.	„Mocna głowa sił mi doda II”	Giżyckie Stowarzyszenie Osób z Chorobą Parkinsona, ich Rodzin i Przyjaciół „Tulipany” ul. Boh. Westerplatte 24/2 11-500 Giżycko	150	150
7.	„Akademia zdrowia” - kontynuacja	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Ich Rodzinom „Dajmy Szansę” ul. Kwiatowa 6a 11-034 Stawiguda	36	21
8.	„Nasze dzieci w przyszłości – mają szansę lepiej żyć – edycja druga”	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zespołem Downa „Strzał w 10” ul. Czaplki 2 11-041 Olsztyn	40	10
9.	„Na OPAK” Otwarcie Praktycznie Aktywnie Konkretnie o zaburzeniach zdrowia psychicznego	Stowarzyszenie „Bądź dobrej myśli” ul. Wawrzyczka 42 10-762 Olsztyn	112	b/d
10.	„Galopada zdrowia – aktywnie i zdrowo”	Stowarzyszenie „Razem Łatwiej” ul. Malinowa 31 19-300 Elk	50	8
11.	„Marsz po Dobry Cukier – ogólnopolskie zawody Nordic Walking dla diabetyków”	Sport Life Fundacja Promocji i Rozwoju Sportu ul. Mokotowska 46a/25 00-543 Warszawa	120	20
12.	„Warsztaty Arteterapii Musica animae levamen – muzyka jest lekarstwem dla duszy – XII edycja”	Samodzielnym Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Fromborku ul. Sanatoryjna 1 14-530 Frombork	300	250
13.	„Drogowskazy – Nasz kolorowy świat”	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie al. Wojska Polskiego 35 10-228 Olsztyn	80	80
14.	„Piramida zdrowia”	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie al. Wojska Polskiego 35 10-228 Olsztyn	200	200
15.	„W zdrowym ciele zdrowy duch”	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach ul. Bema 51A 11-200 Bartoszyce	55	55
16.	„Klub zdrowia”	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach ul. Bema 51A 11-200 Bartoszyce	100	20
17.	„Eliminacja stresów i stanów depresyjnych podstawą skuteczności leczenia i zapobiegania chorobom przewlekłym sposobami nefarmakologicznym”	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków – Koło Miejsko-Powiatowe w Działdowie ul. Książdowska 10 13-200 Działdowo	100	75
18.	„W zdrowym ciele, zdrowy duch”	Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku ul. Kościuszki 18 14-200 Iława	330	200
19.	„Edukacja i promocja zdrowia psychicznego w powiecie ostródzkim”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu ul. Plac Jana Pawła II/1 14-300 Morąg	150	15

*- bd (brak danych)

Łącznie we wszystkich, zrealizowanych przez Departament Zdrowia, projektach uczestniczyło ponad 2,6 tyś. beneficjentów, w tym 1 579 osób z niepełnosprawnościami.

Różnorodność stosowanych form i metod w ramach podjętych działań przyczyniła się do poprawy sprawności ruchowej, komunikacji oraz wzrostu poczucia wartości społecznej tych

osób. Wpłynęły one również na zapobieganie niepełnosprawności poprzez stymulację dzieci z wczesnymi zaburzeniami, upowszechnianie sportu, rehabilitacji, zwiększenie aktywności intelektualnej, a także na lepszą adaptację osób z niepełnosprawnościami z otoczeniem. Podjęte działania spowodowały w konsekwencji wzrost ogólnej świadomości społecznej na temat potrzeby zapobiegania niepełnosprawności i prowadzenia „zdrowego stylu życia”.

Ponadto, opracowano Program Polityki Zdrowotnej na lata 2018-2020 w zakresie profilaktyki, wczesnego wykrywania i rehabilitacji zaburzeń ze spektrum autyzmu u dzieci i młodzieży, skierowany do grona rodziców i opiekunów dzieci w wieku 0-17 lat oraz pochodzących z rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie.

W 2017 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych przeprowadził nabór wniosków i dofinansował, ze środków EFS, w ramach RPO WiM 2014-2020, projekty na łączną kwotę ponad 6 mln zł. Wsparciem w ww. projektach objęto 9100 osób.

Tabela nr 2. Projekty realizowane w 2017 roku w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych.

L.p.	Typ projektu	Grupa docelowa	Liczba uczestników ogółem
1.	Realizacja programów profilaktycznych opracowanych na szczeblu krajowym pod nadzorem Ministerstwa Zdrowia w zakresie <u>raka jelita grubego</u> , w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne	- aktywni zawodowo mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 50 roku życia). Grupę docelową w projekcie stanowiły osoby w wieku aktywności zawodowej będące w grupie podwyższonego ryzyka, tj. osoby: - w wieku 50-64 lat bez objawów raka jelita grubego, - w wieku 40 -49 lat bez objawów raka jelita grubego, które miały w rodzinie przynajmniej jednego krewnego pierwszego stopnia (rodzice, rodzeństwo, dzieci) z rakiem jelita grubego, - osoby w wieku 25 - 49 lat pochodzące z rodziny HNPCC lub FAP. W tym przypadku konieczne było skierowanie z Poradni Genetycznej. Grupa docelowa została objęta badaniami przesiewowymi w celu wczesnego wykrycia choroby. Do badania nie kwalifikowały się osoby, które uczestniczyły w badaniu w ciągu ostatnich 10 lat.	4100
2.	Realizacja programów profilaktycznych opracowanych na szczeblu krajowym pod nadzorem Ministerstwa Zdrowia w zakresie <u>raka piersi</u> , w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne	- aktywni zawodowo mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 50 roku życia). Grupę docelową w projekcie stanowiły osoby w wieku aktywności zawodowej będące w grupie podwyższonego ryzyka, tj. kobiety w wieku 50-64 lat, które nie wykonały badania mammograficznego w ciągu ostatnich 2 lat.	5000

Ponadto, zorganizowano spotkania tematyczne służące zapobieganiu niepełnosprawności i ograniczaniu jej skutków:

- Seminarium poświęcone problemowi zagrożenia używania dopalaczy w województwie warmińsko-mazurskim,
- Wojewódzka konferencja promująca „dobre praktyki” z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami „Wektory uzależnień- alkoholizm i narkomania na przełomie 25 lat”. W ww. spotkaniach łącznie uczestniczyły 143 osoby.

2. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonuje 8 klubów i stowarzyszeń sportowych, działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami (wg stanu na 31.12.2017 r.), które zrzeszają łącznie 534 niepełnosprawnych członków. Ich siedziby znajdują się w Olsztynie, Iławie, Elblągu, Bartoszycach, Orniecie i Giżycku. Szóstemu z ww. klubów sportowych (Fundacji Centrum Zdrowia i Sportu przy OSW im. J. Rusieckiego w Olsztynie oraz Akademickiemu Klubowi Sportowemu przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej) udzielono dotacji, na łączną kwotę 80 tys. zł, na szkolenia sportowe 192 zawodników – reprezentantów województwa i ich udział w zawodach ogólnopolskich, międzynarodowych w żeglarskim sportach osób z niepełnosprawnościami, w dyscyplinach paraolimpijskich oraz igrzyskach głuchych.

Mając na uwadze wartości sportu oraz korzyści wynikające z jego uprawiania przez osoby z niepełnosprawnościami, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 r. udzielił dotacji Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie organizacji 30 masowych imprez sportowych o zasięgu wojewódzkim. Szczegółowy wykaz ww. imprez przedstawiono w Tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Imprezy o charakterze sportowym, rekreacyjnym i rekreacyjno-sportowym dofinansowane przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 r.

Lp.	Nazwa podmiotu realizującego zadanie	Nazwa dofinansowanego zadania	Liczba uczestników z niepełnosprawnościami
1.	Warmińsko-Mazurska Federacja Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie	I Warmińsko-Mazurski Mityng w Łyżwiarstwie Szybkim Olimpiad Specjalnych	40
2.		II Regionalny Warmińsko-Mazurski Turniej w Judo Olimpiad Specjalnych	22
3.		Wojewódzki Turniej Warcabowy o Puchar Warmii i Mazur	26
4.		Mistrzostwa Województwa w Brydżu Sportowym	8
5.		Zawody rekreacyjno-sportowe w Siatkówkę i Boccie	60
6.		Integracyjny Turniej Niepełnosprawnych w Siatkówkę Piłzową	30
7.		Wojewódzkie Zawody o Puchar Prezesa IKS Morena w strzelectwie laserowym	39
8.		Wojewódzkie Integracyjne Zawody Strzeleckie	26
9.		Integracyjny Turniej Osób Niepełnosprawnych w Siatkówce Piłzowej	67
10.		Wojewódzkie Zawody o Puchar IKS Morena w Kręglach Klasycznych	26
11.		Wojewódzki Turniej Szachowo-Warcabowy o Puchar Mazur	36
12.		Wojewódzki Turniej Bowlingowy	18
13.		Integracyjny Turniej w Strzelectwie i Bowlingu	32
14.		Zawody Strzeleckie Osób Niepełnosprawnych o Puchar Warmii i Mazur	21
15.		Bieg Filipesa	17
16.		Bieg uliczny Kurzętnik	18
17.		Wyścig Kolarski/Lutry	10
18.		Półmaraton Gusiew-Gołdap	8
19.		Wyścig Kolarski/Biskupiec	8
20.		Bieg uliczny w Ostróźnie	12
21.		II Powiatowe Zawody Sportowo-Rekreacyjne dla Osób Niepełnosprawnych	40
22.		Wojewódzki Turniej Warcabowo-Szachowy im. L. Hutnera	41
23.		Wojewódzki Turniej Strzelecki	26
24.		Wojewódzki Turniej Warcabowy	18
25.		Wojewódzkie Zawody w Bowlingu	22
26.		Wojewódzkie Zawody w Showdown	21
27.		Puchar Warmii i Mazur w Strzelectwie Pneumatycznym	15
28.		Wojewódzkie Integracyjne Zawody Strzeleckie	28
29.		Integracyjna Spartakiada Osób Niepełnosprawnych	60
30.		Fundacja Centrum Zdrowia i Sportu przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. J. Rusieckiego	V Turniej Koszykówki na Wózkach

Łączna kwota dofinansowania wyniosła 84 tys. zł. W imprezach sportowych wzięło udział 795 niepełnosprawnych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, którzy stanowili prawie 70% wszystkich uczestników. Zorganizowane turnieje, spartakiady i zawody umożliwiły, zarówno niepełnosprawnym jak i pozostałym uczestnikom, aktywne spędzenie wolnego czasu, ich aktywizację społeczną oraz możliwość sportowej rywalizacji bez względu na poziom potencjału sprawnościowego. Ponadto, stanowiły ważny impuls w mobilizowaniu osób zmagających się z niepełnosprawnością do uprawiania czynnego sportu, a przez to, do prowadzenia przez te osoby zdrowszego stylu życia.

Wsparciem objęto również niepełnosprawnych sportowców. Pięciu z nich otrzymało w 2017 r. stypendia sportowe za osiągnięcie wysokich wyników sportowych, na łączną kwotę 22 tys. zł,

które umożliwiły zawodnikom utrzymanie prezentowanego poziomu wyników sportowych. Całkowita kwota wsparcia przekazana przez Samorząd Województwa na sport osób z niepełnosprawnościami wyniosła 186 tys. zł.

3. W profilaktyce i ograniczaniu skutków niepełnosprawności bardzo duże znaczenie ma zapobieganie wypadkom, w tym wypadkom drogowym. Zadania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowały Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Elblągu oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie, które przeprowadziły ponad 87 akcji, seminariów, konferencji i innych form uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego (Tabela nr 4). Uczestniczyło w nich łącznie około 50 tys. mieszkańców województwa, w tym przede wszystkim dzieci i młodzież.

Tabela nr 4. Seminaria, akcje i inne formy uświadamiające na temat bezpiecznego ruchu drogowego zorganizowane przez WORD - Regionalne Centrum BRD w 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim

Nazwa przedsięwzięcia z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego	Działania podjęte w ramach przedsięwzięcia					
	Forma działań	Liczba podjętych działań	Miejsce realizacji (powiat)	Liczba uczestników działania	Liczba przedszkoli objętych działaniem	Liczba szkół objętych działaniem
Warmińsko – Mazurskie Obserwatorium BRD	Internetowy portal informacyjny będący platformą wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów charakterystycznych dla województwa warmińsko – mazurskiego. W 2017 r. wykonano aktualizację danych i informacji	Bieżąca aktualizacja i umieszczenie materiałów. Przebudowa strony internetowej	województwo warmińsko - mazurskiego	mieszkańcy województwa, władze samorządowe, wszyscy zainteresowani poprawą BRD w województwie	nieokreślone	nieokreślone
Program Edukacji Komunikacyjnej „Autochodzik” Edycja 2017 oraz impreza „Autoriada”- „Gotowi do drogi”	Celem Projektu jest przygotowanie dzieci z Olsztyna do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym, poprzez wdrożenie kompleksowego programu działań edukacyjnych w przedszkolach, pierwszych klasach szkół podstawowych przy użyciu zestawu „Autochodzik”.	Działania podejmowane przez cały rok w przedszkolach oraz szkolenie nauczycieli w WORD Olsztyn	powiat olsztyński, Olsztyn	corocznie około 2000 dzieci przedszkolnych	43	7
Warmińsko – Mazurskie Turnieje BRD dla dzieci i młodzieży 2017	Wieloletowy Turniej wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego, realizowany poprzez eliminacje szkolne, powiatowe, wojewódzkie i zakończony finałem ogólnopolskim.	2	województwo warmińsko - mazurskie Finały w Elblągu i Nidzicy	40 000 dzieci i młodzieży z województwa	---	docelowo wszystkie szkoły podstawowe gimnazjalne i średnie z województwa
Współorganizacja 40 finału centralnego Ogólnopolskiego Turnieju Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego	W Nidzicy odbyły się 3 dniowe jubileuszowe zawody drużynowe uczniów szkół podstawowych i gimnazjalistów o miano mistrzów Polski w znajomości przepisów ruchu drogowego i bezpiecznej jazdy rowerem.	1	zasięg ogólnopolski	200 dzieci i młodzieży	---	17 SP, 17 Gimnazjum
Działania edukacyjno – promocyjne w kierunku zapinania pasów bezpieczeństwa	Uczestnictwo i organizacja przedsięwzięć z wykorzystaniem „Symulatora dachowania” oraz „Symulatora zderzeń”	29	województwo warmińsko-mazurskie	3 706 osób	---	---
„Bezpieczne Wakacje 2017”	Akcja edukacyjna skierowana do dzieci i młodzieży. Spotkania edukacyjne odbywały się na wybranych obozach	4	województwo warmińsko-mazurskie	około 400 dzieci i młodzieży	nieokreślone	nieokreślone

	i koloniach poprzez uczestnictwo przedstawicieli organizatorów.					
Działania edukacyjne „Młodzi w ruchu drogowym”	Debata organizowana do młodych użytkowników dróg, przyszłych kierowców w celu zwiększenia świadomości na temat zagrożeń zw. z podejmowaniem ryzykownych zachowań oraz promowanie właściwych postaw na drodze	2	Węgorzewo, Kurzętnik	Ok. 200 uczniów szkół średnich	---	2 szkoły średnie
Współorganizacja I Powiatowego międzyszkolnego konkursu BRD „Błyskotliwa Szkoła”	Z inicjatywy Szkoły Podstawowej nr 30 oraz Komendy Miejskiej Policji w Olsztynie zorganizowano konkurs skierowany do szkół z powiatu olsztyńskiego nt. bezpiecznego poruszania się po zmroku poza terenem zabudowanym do używania elementów odblaskowych. Word zapewnił pomoc merytoryczną i finansową.	13	Powiat olsztyński	400 uczniów	---	13 szkół podstawowych
Współorganizacja Kampanii społecznej „Karny Jezyk” w Olsztynie	Kampania mająca na celu edukowanie kierowców w zakresie kultury parkowania w wyznaczonych miejscach, nie przekraczania granic miejsc postojowych., skierowana do rodziców oraz dzieci. Word zapewnił pomoc merytoryczną i finansową	8	Olsztyn	150 dzieci	8 przedszkoli	---
Szkolenie nauczycieli przygotowujące do prowadzenia egzaminów na kartę rowerową	Zorganizowanie szkolenia dla nauczycieli w celu sprawdzenia umiejętności dzieci ubiegających się o kartę rowerową	2	Zasięg wojewódzki	141 nauczycieli	---	Ok. 120 szkół podstawowych
„Bądź widoczny- Bądź bezpieczny”- wyposażenie dzieci w materiały odblaskowe	Przekazanie kilkaset opasek i kamizelek odblaskowych dla dzieci i młodzieży: - Powiatowego Centrum BRD w Nidzicy- Turniej BRD, - Wojewódzkiego Inspektoratu Transportu Drogowego w Olsztynie - Przedszkola Publicznego w Łęgajnach- pogadanki BRD, - Sołectwa Łęgajny- cykl imprez, pt. „Aktywne Łęgajny”, - Komendy Powiatowej Policji w Mrągowie – cykl spotkań z dziećmi „Świecę przykładem na drodze – noś odblaski”, - Szkoły Podstawowej nr 1 w Barczewie- Turniej BRD, - Zespołu Szkół w Dywitach- Akcja „Poruszaj się bezpiecznie po drodze”	7	zasięg wojewódzki	nieokreślone	nieokreślone	nieokreślone
Podejmowanie inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wypadkom drogowym	Zorganizowano spotkania w formie „Pogadanki”. Działaniem zostali objęci: Szkoły Podstawowe w Elblągu, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Elblągu oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Elblągu.	17	miasto Elbląg	Ok. 1600 osób	---	---
Festyn integracyjny „Zobacz Uśmiech”	WORD przekazał elementy odblaskowe dla uczestników konkursu plastycznego „Mój sposób na bezpieczne	1	miasto Elbląg	600 dzieci	---	---

	wakacje”					
VII Elbląska „Auriada”	Turniej podsumowujący całoroczną pracę z zakresu Edukacji Komunikacyjnej „Autochodzik”.	1	powiat elbląski	ponad 160 osób	13	2

4. W ramach działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne zrealizowały w 2017 r. nw. przedsięwzięcia:

- a) Departament Zdrowia zlecił 14 zadań z zakresu zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym. Szczegółową informację zawarto na str. 3, zadania nr 1-14. Działaniem objęto 1214 osób z niepełnosprawnościami.
- b) podmioty realizujące działania w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonały zadania na rzecz profilaktyki o łącznej wartości ponad 570 tys. zł., w których uczestniczyło 390 osób. Objęły one projekty inwestycyjne, w ramach których dofinansowano koszty związane z przygotowaniem i uruchomieniem windy dla pacjentów ośrodka działającego na rzecz osób uzależnionych oraz zakupiono wyposażenie dla osób poddających się terapii uzależnienia od alkoholu. Ponadto, przeprowadzono szkolenia specjalistyczne dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień i podniesiono kwalifikacje pracowników lecznictwa odwykowego. Szczegółowe zestawienie przedsięwzięć zawarto w Tabeli nr 5.

Tabela nr 5. Szkolenia i inwestycje zrealizowane w 2017 r. w zakresie promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym

Lp.	Nazwa zadania	Odbiorca	Liczba uczestników	Wartość przedsięwzięcia (zł)
1.	Dofinansowanie zadań modernizacyjnych i zakup wyposażenia do Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Wojewódzkim Zespole Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	42	130 800 zł
2.	Pokrycie kosztów związanych z „Przygotowaniem do uruchomienia windy w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku	Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie	99	150 000 zł
3.	Dofinansowanie kosztów związanych z uruchomieniem windy w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku		99	150 000 zł
4.	„Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim oraz organizacja Wojewódzkiej konferencji FAS”		130	69 667 zł
5.	Dofinansowanie zakupu wyposażenia do stołówki, pomieszczeń mieszkalnych i korytarzy (tj. krzesła, szafy, regały, biurka, tapczany, półki, stoliki, lodówka, itp.) oraz przeprowadzenie szkolenia specjalistycznego z zakresu psychoterapii uzależnień dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego	Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu	20	70 000 zł

c) Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie rozszerzyła zakres usług na rzecz zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków w korzystaniu ze zbiorów biblioteki, poprzez zapewnienie przestrzeni bibliotecznej, zbiorów, sprzętu komputerowego, oraz stanowiska komputerowego z dostępem do konwersji tekstu drukowanego na czytany, programu udźwiękowiającego i powiększającego, w tym:

- uzupełniono profil zbiorów, który obejmuje publikacje związane z niepełnosprawnością (dotyczące m.in. edukacji, rehabilitacji czy wsparcia społecznego) dostępnych na różnych nośnikach zarówno dla osób z niepełnosprawnością, jak i członków rodzin czy opiekunów,
- zapewniono dostęp do książki cyfrowej na platformie internetowej biblioteki,

- przekazywano do innych punktów bibliotecznych zestawy książki mówionej, audiobooki, płyty CD z nagraniem muzyką i filmami oraz dostarczano je do domów osób z niepełnosprawnością, które nie mają możliwości (na stałe bądź czasowo) dotarcia do siedziby biblioteki.

5. Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska osób z niepełnosprawnościami, w zakresie usług rehabilitacyjnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zapisy art. 35 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046) dofinansował w 2017 r., ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, roboty budowlane w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1332, z późn. zm.) *dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W ramach tych działań, przyznano dofinansowanie podmiotom, które spełniły wymagane przepisami kryteria, na roboty budowlane w 8 obiektach, w łącznej kwocie 2 920 000 zł, tj. na:

- Rozbudowę budynku Ośrodka Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Piszcu wraz z przebudową linii energetycznej nN,
- Remont i dostosowanie budynku Zespołu Szkół im. Bohaterów Września 1939 roku w Iławie, w części użytkowanej przez Centrum Rozwoju Edukacji, dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Modernizację i rozbudowę Domu Pomocy Społecznej w Napiwodzie,
- Budowę budynku Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej przy ul. 11 listopada w Działdowie,
- Dostosowanie internatów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Węgorzewie do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz poprawę bezpieczeństwa obiektów,

oraz trzy inwestycje w ramach umów wieloletnich:

- Dobudowę do specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Dr W. Klementowskiego w Łupkach budynku stołówki z internatem, budynku o funkcji sportowo-rehabilitacyjnej oraz łącznika komunikacyjnego,
- Budowę pawilonu rehabilitacyjnego dla potrzeb Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Szymanowie,
- Budowę hali sportowej wraz z zapleczem socjalnym oraz infrastrukturą techniczną przy Zespole Szkół Zawodowych w Kurzętniku.

Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Ze złożonych wniosków o dofinansowanie ww. zadań i sprawozdań wynika, że z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ponad 930 osób z niepełnosprawnościami.

6. Na podstawie § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w *sprawie turnusów rehabilitacyjnych* (Dz. U. z 2007 r. Nr 230, poz.1694, z późn. zm.) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał, w 2017 roku, 5 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przed wydaniem opinii, będącej podstawą wpisu do ww. rejestru, pracownicy Urzędu Marszałkowskiego dokonali wizytacji ośrodków pod kątem oceny ich możliwości zapewnienia osobom niepełnosprawnym dogodnych warunków pobytu, jak również, oceny zaplecza i jego wyposażenia do prowadzenia różnych form aktywnej rehabilitacji, w tym zaplecza do prowadzenia zajęć usprawniająco-rekreacyjnych, ogólno-usprawniających, rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON.

Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami

Cel ogólny: Zwiększenie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w życiu społecznym.

Osoby z niepełnosprawnościami należą do grupy społecznej, która z racji swojej niepełnej sprawności znajduje się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, a przez to jest zagrożona społecznym wykluczeniem. Dlatego ważne jest podejmowanie skutecznych działań w celu wyeliminowania niepożądanych zjawisk, takich jak odrzucenie, alienacja czy marginalizacja tych osób. W tym celu niezbędne jest wspieranie samorządów i organizacji pozarządowych, w realizacji działań na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnością, ich uspołecznienia i aktywizacji w lokalnym środowisku.

W związku z powyższym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 r. podejmował działania zmierzające do stworzenia sprawnego systemu wsparcia tych osób poprzez rozwój infrastruktury społecznej umożliwiającej korzystanie z usług rehabilitacyjnych oraz wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami w dostępie do kultury, turystyki i rekreacji. Zadania, w tym zakresie realizowane były przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Sportu, oraz Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a także jednostki organizacyjne Samorządu Województwa, w tym m.in. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie, Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie.

1. Podstawowym warunkiem sprawnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest dostęp do informacji. Opracowana w 2004 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i corocznie aktualizowana *Baza placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim* umożliwia niepełnosprawnym mieszkańcom województwa korzystanie z bogatych zasobów informacyjnych, przyczyniając się tym samym do poprawy komunikacji pomiędzy podmiotami zajmującymi się szeroko rozumianą rehabilitacją (lecniczą, zawodową i społeczną). Materiał, wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. dostępny jest na stronach internetowych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i zawiera 592 adresów podmiotów działających w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin. Ww. *Baza* została stworzona na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.
2. W ramach wyrównywania szans w dostępie do informacji z zakresu turystyki i rekreacji oraz likwidacji barier architektonicznych, Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wraz z 23 jednostkami samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) oraz Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizacją Turystyczną realizował Projekt „*Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej*”, w ramach którego stworzono podjazdy, a także dostosowano pomieszczenia centrów informacji turystycznej do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w celu ułatwienia im dostępu do tych instytucji. W ramach projektu zakupiono również nowe zestawy komputerowe oraz stanowiska dostosowane do potrzeb tej grupy osób oraz stworzono specjalną aplikację do zwiedzania regionu Warmii i Mazur na urządzenia mobilne. Ponadto, rozbudowano bazę treści aplikacji *my-guide* oraz monitorowano zmodernizowane punkty IT w zakresie stanu zakupionego wyposażenia dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Działania te wpłynęły znacznie na poprawę funkcjonowania regionalnego systemu informacji turystycznej i uczyniły go bardziej dostępnym dla osób z niepełnosprawnością.

3. W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem, Samorząd Województwa oraz jednostki mu podlegające zrealizowały nw. przedsięwzięcia:
- a) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przeprowadził szkolenia: „Metody pracy z trudnym klientem”, „Praca z osobą z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobami starszymi”, „Nowoczesne metody zarządzania projektem w pomocy społecznej”, „Uzależnienia-problem całej rodziny”, „Zarządzanie emocjami, przeciwdziałanie wypalaniu zawodowemu- trening motywacyjny”, dla 149 uczestników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych.
 - b) Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu zorganizował w 2017 r. 57 szkoleń Rady Pedagogicznej (952 osób), które przyczyniły się do poszerzenia wiedzy w zakresie pracy z uczniami niepełnosprawnymi w szkołach i przedszkolach, a także do zwiększenia kompetencji nauczycieli i specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
 - c) Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie zorganizował 25 warsztatów i spotkań doradczych. Miały one na celu zdobycie przez nauczycieli, pedagogów, psychologów i opiekunów osób z niepełnosprawnościami niezbędnych kompetencji i kwalifikacji, które zostały wykorzystane w pracy bezpośredniej z uczniami niepełnosprawnymi – łącznie w zadaniu uczestniczyły 430 osoby.
 - d) Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu zorganizowało:
 - 4 szkolenia dla nauczycieli, terapeutów pn.: „*Arteterapia w edukacji*”, z zakresu technik plastycznych dla 12 osób. Dzięki przeprowadzonym warsztatom uczestnicy zaznajomili się z takimi technikami jak: ceramika, szkło artystyczne, papieroplastyka oraz techniką tworzenia prac w drewnie, przez co poszerzyli swoją wiedzę jak używać ww. techniki w pracy terapeutycznej.
 - 5 szkoleń i warsztatów dla kadry terapeutycznej i instruktorskiej w zakresie arteterapii, obejmujących zarówno szkolenia ogólne jak i specjalistyczne dla pracowników różnych instytucji, wolontariuszy oraz organizacji społeczno-kulturalnych. Ponadto wdrożono projekt „*Letnia Szkoła Edukacji Artystycznej*”, w ramach którego zorganizowano interdyscyplinarne warsztaty artystyczne oraz wyjazdowe zajęcia edukacyjne. Miał on charakter integracyjny i służył upowszechnieniu kultury wśród 15 uczestników warsztatów.
 - realizowano projekt edukacyjny „*ABS-aktywny i bezpieczny senior*” wspólnie ze Stowarzyszeniem Kulturalnym „Viva art” w formie cyklicznych warsztatów tematycznych, wykładów dla seniorów i opiekunów osób niesamodzielnych– łącznie 215 uczestników.
 - e) Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie organizowała oraz uczestniczyła w szkoleniach udostępniając przestrzeń biblioteczną do wspólnych lub własnych celów. W nw. przedsięwzięciach udział wzięło 37 pracowników Biblioteki, zgłębiając wiedzę z zakresu profesjonalnego zachowania wobec klientów, w tym osób o różnych dysfunkcjach:
 - „Biblioterapia w procesie rozwijania kompetencji czytelnich dzieci i młodzieży- warsztaty II stopnia”,
 - „Aktywne formy pracy z czytelnikiem- Jak dyskutować o książkach”,
 - „Kurs podstawowy polskiego języka migowego”,
 - „Kurs średnio zaawansowany polskiego języka migowego”,
 - Szkolenie z obsługi sprzętu dla osób z dysfunkcją wzroku w ramach szkolenia młodych bibliotekarzy”,
 - Webinarium: „Nie tylko ankieta- jak możesz zbadać potrzeby lokalne?”,
 - Warsztaty: „Wstańmy z krzeseł- projektowanie sytuacji twórczych w trakcie spotkań dziecięcych Dyskusyjnych Klubów książek”,

- „Biblioteka każdego człowieka”,
- Webinarium Masz Głos: „Jak rozwiązywać konflikty w społecznościach lokalnych?”,
- Webinarium: „Fundusze bez barier- działania na rzecz równości szans i niedyskryminacji w projektach finansowanych z EFRR”.

Łącznie w szkoleniach i warsztatach uczestniczyło ponad 1,8 tys. osób kadry różnych podmiotów działających a rzecz osób z niepełnosprawnością.

4. W ramach zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, artystycznym oraz rekreacji, w 2017 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podejmował działania w zakresie organizacji imprez, wystaw, przeglądów artystycznych, realizując nw. przedsięwzięcia:

- a) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego współorganizował XIX Festyn Integracyjny „Jesteśmy razem”, który odbył się 20 maja 2017 r. na Starym Mieście w Olsztynie. Głównym organizatorem był Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych. Do organizacji Festynu włączyło się także wielu partnerów społecznych, między innymi: Warmińsko-Mazurski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża, Olsztyńskie Towarzystwo Amazonki oraz wolontariusze. W Festynie wzięli udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Z budżetu Województwa przekazano na ten cel 12 tys. zł.
- b) Departament Kultury i Edukacji zlecił organizacjom pozarządowym realizację 12 zadań na łączną kwotę 56 500 zł. Uczestniczyło w nich ponad 13 tys. osób w tym ok. 900 z niepełnosprawnościami. Szczegółowe zestawienie zawarto w Tabeli nr 6.

Tabela nr 6. Imprezy o charakterze kulturalno-edukacyjnym organizowane przez Departament Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 r.

Lp.	Tytuł zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów	
			ogółem	Niepełnosprawnych
1.	Wędrowna akademie sztuki mówienia - warsztaty słowa	Towarzystwo Kultury Teatralnej Warmii i Mazur z siedzibą w Olsztynie	400	ok. 20
2.	Festiwal Kultury Mazurskiej	Stowarzyszenie Kulturalne "Bogactwo Mazur" z siedzibą w Sorkwicach	1 500	ok. 40
3.	51 Dziecięcy Festiwal Kultury Ukraińskiej w Elblągu	Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Elblągu	750	10
4.	XV Pasłęcka Uczta Kultur Wschodu	Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Elblągu	2 000	20
5.	IV Warmińsko-Mazurski Festiwal Chórów i Zespołów Wokalnych Uniwersytetów i Akademii III Wieku "Hej Kolęda"	Akademia Trzeciego Wieku przy Miejskim Ośrodku Kultury w Olsztynie	450	150
6.	VII Artystyczny Przegląd Emeryckich Zespołów Folklorystycznych	Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Pisz	330	215
7.	VII Międzynarodowy Jarmark Św. Jana	Stowarzyszenie "Razem dla Łupek" z siedzibą w Łupkach	2 000	min. 30
8.	Muzyka reformacji w obchodach 190-lecia poświęcenia kościoła ewangelickiego w Giżycku	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Giżycku	190	ok. 10
9.	Kultura współczesnego społeczeństwa w warmińskich osadach Mikołaja Kopernika	Warmińsko-Mazurski Oddział Polskiego Związku Chórów i Orkiestr z siedzibą w Olsztynie	1 000	ok. 50
10.	XX Pasymskie Koncerty Muzyki Organowej i Kameralnej Pasym-Dźwierzuty 2017	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	3 500	ok. 70
11.	I Kongres Warmińsko-Mazurskich Organizacji Kresowych (część I)	Towarzystwo Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej w Olsztynie	1 000	250
12.	"Wystarczy chcieć" - otwarte warsztaty artystyczne i pokaz	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Kulturalnych "Kładka" z siedzibą w Lipinkach	300	12

5. W celu wyrównywania szans w dostępie do kultury, jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym: Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie i Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku, Teatr im. S. Jaracza w Olsztynie, Szkołę Policealną im. prof. Zbigniewa Religi w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zorganizowały szereg imprez kulturalno-artystycznych, prezentacje twórczości tych osób oraz warsztatów plastyczno-artystycznych, m.in.:
- *”Spotkanie z tradycją wileńską – Kaziuki nad Węgorapą”*. Osoby z niepełnosprawnością stanowiły publiczność, ale brały także czynny udział w występach (około 21 osób),
 - *XXXX „Święto Wiosny”*, w którym uczestniczyły dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, przedszkola z grupą integracyjną oraz dorośli z Warsztatów Terapii Zajęciowej z Olszewa. W projekcie wzięło udział około 43 osoby z niepełnosprawnościami,
 - *„XXXX Międzynarodowy Jarmark Folkloru”*, gdzie twórcy niepełnosprawni z województwa warmińsko-mazurskiego, wystawili swoje prace artystyczne. Odbyły się tam również pokazy rzemiosła tradycyjnego. Przedsięwzięcie, w którym uczestniczyło około 40 artystów przyczyniło się do zwiększenia ich sprawności manualnej ale także do poznania kultury grup etnicznych i narodowościowych zamieszkujących współcześnie i w przeszłości Polskę północno-wschodnią,
 - Bal Andrzejkowy zorganizowany dla 130 osób z niepełnosprawnością, uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej z Olsztyna, Grazym i Dobrego Miasta,
 - *„Europejski Festiwal Filmowy Ty i Ja”*, podczas którego zaprezentowano filmy o tematyce nawiązującej do problemów, z jakimi zmagają się osoby z niepełnosprawnościami w życiu codziennym.
 - Międzynarodowe Spotkania Artystyczne, w ramach których odbyły się m.in. prezentacje artystyczne, koncerty i wystawy prac plastycznych oraz pokazy filmowe. W imprezie wzięło udział około 800 osób.
 - *„XVIII Ogólnopolski konkurs Ceramiony”* prac dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, w dziedzinie ceramiki, z Warsztatów Terapii Zajęciowej, Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych, Środowiskowych Domów Samopomocy,
 - koncerty organizowane przez Warmińsko-Mazurską Filharmonię im. F. Nowowiejskiego, w Olsztynie – w 49 koncertach, które odbyły się podczas różnych imprez, wystaw, aukcji, spartakiad, przeglądów artystycznych uczestniczyło prawie 3,9 tys. osób z niepełnosprawnościami,
 - Audycje Muzyczne *„Spotkania z Panią Muzyką”* organizowane przez Warmińsko-Mazurską Filharmonię im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie dla Przedszkola Integracyjnego w Iławie i Bartoszycach, Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Szymanowie. W 26 koncertach wzięło udział ok. 3 tyś. osób z niepełnosprawnościami,
 - Lekcje muzealne, organizowane przez Muzeum Budownictwa Ludowego Parku Etnograficznego w Olsztynku, dzięki którym uczestnicy poszerzyli swoją wiedzę na temat dostępnych dóbr kultury. W zajęciach edukacyjnych udział wzięło 120 niepełnosprawnych. Ponadto Muzeum udostępniło 10 egzemplarzy przewodnika dla osób niewidomych i niedowidzących, pt. *„Muzeum Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku- Informator dla niewidomych”* oraz wystawy etnograficznej *„Dotknij kultury ludowej”* wyposażonej w audiodeskrypcję i katalogi,
 - Teatr im. S. Jaracza w Olsztynie realizował zadanie *„Kultura dostępna poprzez realizację spektakli audiodeskrypcyjnych i integracyjnych”*. W ramach projektu zrealizowano 6 spektakli teatralnych z użyciem audiodeskrypcji, co ułatwiło dostęp do kultury osobom niewidomym i słabowidzącym mających utrudniony dostęp do oferty kulturalnej.

Ponadto, wydano program teatralny dla tych osób z zastosowaniem czarnodruku i alfabetu Braille'a. W spektaklach wzięło udział 1,3 tys. osób,

- Przegląd artystyczny Ośrodków wsparcia MOPS w Olsztynie, zorganizowany w Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, dla 600 podopiecznych placówek wsparcia prezentujących umiejętności artystyczne przełamujące ograniczenia wynikające z niepełnosprawności,
- „*Studium Wiedzy o Regionie*” – Muzeum Kultury Ludowej W Węgorzewie co miesiąc prowadziło wykłady, w których uczestniczyło około 15 osób z niepełnosprawnością. Ponadto, przez cały rok udostępniano wystawy i pracownie: ceramiki, tkactwa, kwiatów i plastyki obrzędowej, w których prowadzono zajęcia. Uczestniczyło w nich około 750 osób z niepełnosprawnościami,
- Zajęcia arteterapeutyczne, realizowane przez Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, w formie cyklicznych warsztatów obejmujących plastykę, witraż, ceramikę zakończonych powstaniem dzieła, z możliwością prezentacji, w których uczestniczyło 85 osób. Celem tych zajęć było m. in. nawiązanie społecznych kontaktów ze sprawnymi rówieśnikami.

Ww. przedsięwzięcia umożliwiły rozszerzenie oddziaływań na otwarte społeczeństwo, promocję twórczości artystycznej, przełamywanie barier społecznych oraz zmianę sposobu postrzegania osób z niepełnosprawnościami poprzez ich możliwości, a nie ograniczenia. Łącznie wzięło w nich udział ponad 10 tys. osób, z czego osoby z niepełnosprawnością stanowiły 70% wszystkich uczestników.

6. Zlecenie zadań publicznym organizacjom pozarządowym jest jednym ze skuteczniejszych sposobów zwiększenia integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem. To organizacje pozarządowe funkcjonując w lokalnym środowisku są najbliższe osobom, do których kierują swoje działania i najlepiej znają problemy osób z niepełnosprawnościami. Ma to szczególne znaczenie przy szybkiej diagnozie i w podejmowaniu prób rozwiązania istniejących problemów.

W celu wsparcia projektów na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością, w tym finansowanych ze środków PFRON oraz z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął w 2017 r. następujące działania:

- a) na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046), zlecono, ze środków PFRON, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami o zasięgu regionalnym n/w. organizacjom pozarządowym, na łączną kwotę 200 tys. zł, w których uczestniczyło około 400 osób:
- Polskiemu Stowarzyszeniu Opiekunów „Z Nami Łatwiej” zadanie „*Wsparcie codziennego funkcjonowania osób niepełnosprawnych ruchowo i ich opiekunów – Z nami łatwiej*”. Projekt skierowano do 25 osób, sprawujących opiekę nad osobami niepełnosprawnymi. Zadanie zrealizowano w formie zajęć indywidualnych w domach beneficjentów oraz w siedzibie oferenta. Zwiększyło to poziom wiedzy i umiejętności opiekunów w procesie rehabilitacji, a także zmniejszyło poziom izolacji oraz bezradności tych osób.
 - Stowarzyszeniu Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszczykach zadania „*Bez barier*” i „*Szkoła dla rodziców i wychowawców- „Wyjątkowe rodzicielstwo*”, w ramach których przeprowadzono warsztaty szkoleniowe, w tym psychologiczne i terapeutyczne, dla 20 rodziców, opiekunów i kadry z różnych placówek oraz 20 osób z niepełnosprawnością. Przyczyniły się one do podniesienia umiejętności i profesjonalizmu osób, na co dzień zajmujących się osobami z niepełnosprawnością,

a także rozwinęły umiejętności samostanowienia, niezależności oraz kierowania własnym życiem u niepełnosprawnych beneficjentów.

- Stowarzyszeniu Wyjątkowe Serce zadanie „*Więcej wiem, potrafię więcej. Wieloprofilowe wsparcie osób niepełnosprawnych i osób bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji społecznej*”, w ramach którego udzielono wsparcia 20 osobom z niepełnosprawnościami, ich rodzinom i społeczności lokalnej (łącznie 150 osób) poprzez organizację zajęć w zakresie treningu uważności i gospodarstwa domowego dla dzieci i młodzieży z zespołem Aspergera, indywidualne porady dla osób z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem i niepełnosprawnością intelektualną oraz szkolenia dla rodziców i kadry pracującej z osobami z niepełnosprawnościami. Realizacja zadania pozwoliła na nabycie, podtrzymanie i rozwinięcie umiejętności, w tym społecznych, osób z niepełnosprawnościami niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania.
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Elblągu zadanie „*Weekendowe wsparcie i integracja*”. Wsparciem objęto 32 osoby z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem oraz ich rodziny. Odciążono również 32 rodziny wychowujące dzieci niepełnosprawne, a u podopiecznych nastąpiła poprawa jakości ich życia oraz wzrost samodzielności.
- Stowarzyszeniu Rodzin i Przyjaciół Osób z Zespołem Downa „Strzał w 10” w Olsztynie zadanie „*Chcę być samodzielny*”, które miało na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami poprzez realizację różnych zajęć rehabilitacyjnych, m. in. hipoterapia, integracja sensoryczna, taniec z elementami hip-hop’u, robotyka. W programie uczestniczyło 20 dzieci z zespołem Downa.
- Mazurskiej Fundacji Młodzieży Niepełnosprawnej „Marzenia” zadanie „*Akademia Twórczego Rozwoju – EDU-REH*”. Projekt polegał na organizacji indywidualnych i grupowych zajęć edukacyjnych m. in. z zakresu wiedzy informatycznej, fotograficznej, w biurze projektu i domach beneficjentów oraz spotkań integracyjnych. Realizacja zadania umożliwiła nabycie, rozwinięcie i podtrzymanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania u 20 osób z niepełnosprawnością intelektualną, z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem.
- Stowarzyszeniu na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej i Osób Pokrzywdzonych w Wyniku Wypadków Komunikacyjnych „Promyk” zadanie „*Droga do samodzielności*”. Programem objęto 39 dzieci z niepełnosprawnością. Prowadzono grupowe warsztaty terapii zajęciowej nastawione na rozwój samoobsługi uczestników, poprawę ich sprawności manualnej, komunikacyjnej oraz dokonywania wyboru.
- Caritas Diecezji Ełckiej zadanie „*Krok ku samodzielności III*”, skierowane do 15 osób z upośledzeniem umysłowym. Polegał na zorganizowaniu wyjazdowych warsztatów przyrodniczych, integracji z lokalną społecznością poprzez wyjścia do kina. Uczestnicy zdobyli praktyczną wiedzę oraz podnieśli swoje umiejętności w zakresie komunikowania się z otoczeniem.

b) zlecono organizacjom pozarządowym ze środków z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego n.w. zadania z zakresu m.in. pomocy społecznej, rozwoju wolontariatu, profilaktyki rozwiązywania problemów uzależnień oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej, przyznając podmiotom dotacje celowe, w łącznej wysokości 44 200 zł, w których uczestniczyło ponad 1 800 osób:

- współorganizację XIX Festynu Integracyjnego „Jesteśmy razem”. W imprezie uczestniczyło 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnością,
- „Wolontariat w działaniach społecznych” (Bank Żywności w Olsztynie)- 200 uczestników,
- „Gala z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza” (Regionalne Centrum Wolontariatu w Elblągu)- 100 osób,

- „Gala krwiodawstwa jako ukazanie wielowymiarowości wolontariatu” (Warmińsko-Mazurski Oddział Okręgowy PCK w Olsztynie)- 600 osób
- „Gala wolontariatu” (Caritas Diecezji Ełckiej)- 208 osób,
- „Zintegrowani niepełnosprawni” –konferencja organizowana przez Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych w partnerstwie z m. in. Wojewódzką Radą Organizacji Pozarządowych– uczestniczyło 50 osób;
- „Program postrehabilitacyjny adresowany do osób uzależnionych od narkotyków po ukończonym podstawowym procesie leczenia” realizowany przez Stowarzyszenie Wspierania Działań na Rzecz Osób Potrzebujących Pomocy „DROGA” w Olsztynku – uczestniczyły 54 osoby;

Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w celu aktywnej integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej umożliwiła szerszy udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integrację ze środowiskiem, co wpłynęło na poprawę jakości życia tych osób i członków ich rodzin.

W celu zintensyfikowania działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych niepełnosprawnych osób, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w 2017 roku w ramach wdrażanych działań:

- 2.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej,
- 2.2 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych uczniów dofinansował 34 projekty. Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem w wyżej wymienionych działaniach wyniosła 1701, w tym 264 osób z niepełnosprawnościami.

7. Realizując zadania w zakresie promowania pracy wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami, Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zrealizowało w 2017 r. imprezy w zakresie wolontariatu: Gala wręczenia nagród ”Godni Naśladowania”, Dzień Weterana, Międzynarodowy Dzień Wolontariusza, Współorganizacja otwarcia Panteonu Żołnierzy Wyklętych. W powyższych imprezach łącznie uczestniczyło 850 osób.

W zadaniach w zakresie promocji pracy wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami uczestniczyło również Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu. Prowadziło działania mające na celu zwiększenie kompetencji młodzieży oraz poczucia bezpieczeństwa niepełnosprawnych uczestników. Łącznie w zadaniu wzięło udział 22 wolontariuszy.

8. W celu zwiększenia udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w 2017 r kontynuował działania podjęte w poprzednim roku, w ramach Priorytetu XI Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji (społecznego, edukacyjnego, zatrudnieniowego i zdrowotnego) mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz społecznej integracji. W ramach kompleksowych usług aktywizacyjno-integracyjnych na rzecz rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, realizowano 7 projektów, na które przekazano ponad 3 mln. zł. Ogółem uczestniczyło w nich ponad 850 beneficjentów, w tym 223 osoby z niepełnosprawnościami.

Tabela nr 7. Projekty realizowane w 2017 r. w zakresie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach RPO WiM 2014-2020.

Lp.	Nazwa projektu	Realizator (siedziba)	Partner	Ogólna liczba uczestników/beneficjentów	Liczba osób niepełnosprawnych objętych projektem	Wsparte otoczenie (rodzina, opiekunowie lub instytucji)	Efekty	Zastosowane w projekcie usługi/wsparcie/ zajęcia aktywizacyjno-integracyjne (wskazać ich charakter: zawodowy społeczny edukacyjny lub zdrowotny)
1.	Aktywni i przedsiębiorczy dla siebie i otoczenia	Stowarzyszenie Monar u. Nowolipki 9B 00-151 Warszawa	- Centrum Okey - DPS „Michała Archaniola” Fundacji Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Pomoc Maltańska w Szydłaku	30 osób	5 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 17 os Efektywność zatrudnieniowa 7 os (ogółem w tym niepełnosprawni)	- <u>społeczne</u> ; doradztwo - <u>zatrudnieniowe</u> ; kursy, szkolenia - <u>edukacyjne</u> ; szkolenia
2.	Elbląskie Centrum Integracji Społecznej	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych ul. Związku Jaszczurczego 17 82-300 Elbląg	ERKON LAZARUS PUP MOPS	92 osoby	46 osób	Pomoc w opiece nad osobami zależnymi w wymiarze niezbędnym do wsparcia	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 27 os Efektywność zatrudnieniowa 11 os	<u>Społeczne</u> : wsparcie psychologa(integracja, radzenie sobie ze stresem, budowanie pewności siebie) <u>edukacyjne</u> : szkolenia <u>zawodowe</u> : doradca zawodowy(komunikacja w pracy, motywacja w aktywności zawodowej, nauka umiejętności budowania własnej ścieżki)
3.	Szansa na aktywność w Powiecie Ostródzkim i Nowomiejskim	Centrum OKEY Sp. Z o. o. ul. Jana III Sobieskiego 14-106 Szydłak	DPS „Michała Archaniola” Fundacji Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Pomoc Maltańska w Szydłaku GOPPS w Ostródzie	64 osoby	5 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 3 os Zatrudnieniowa 2 os	<u>Społeczne</u> : warsztaty z psychologiem(zwiększenie poczucia własnej wartości, pobudzenie do aktywności społecznej; warsztaty z trenerem komunikacji interpersonalnej; warsztaty z zakresu prawidłowego funkcjonowania rodziny <u>zawodowe</u> : umożliwienie powrotu na rynek pracy, poznanie metod poszukiwania pracy; nabycie umiejętności sporządzania dokumentów aplikacyjnych <u>Edukacyjne</u> : kursy i szkolenia(dostosowanie kompetencji i umiejętności zawodowych <u>Zdrowotne</u> : trening terapeutyczny
4.	Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych ul. Związku Jaszczurczego 17 82-300 Elbląg	Stowarzyszenie Adelfi	450 osób	28 osób	Pomoc w opiece nad dziećmi i osobami zależnymi w wymiarze niezbędnym do wsparcia	-----	- <u>społeczne</u> ; doradztwo - <u>zatrudnieniowe</u> ; kursy, szkolenia - <u>edukacyjne</u> ; szkolenia
5.	Aflatoun drogowskazem do pracy	Fundacja Elbląg – Fundusz Lokalny Regionu Elbląskiego ul. Związku Jaszczurczego 17 82-300 Elbląg	PUP Elbląg	90 osób	90 osób	Asystent ON, przewodnik ON, osoba sprawująca opiekę nad osobą zależną	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 45os zatrudnieniowa 14 os	- <u>społeczny</u> ; program edukacyjny, poradnictwo obywatelskie, aktywizacja społeczna, indywidualne wsparcie psychologiczne <u>zatrudnieniowe</u> ; doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, spotkania z przedstawicielami różnych form zatrudnienia, szkolenia zawodowe szyte na miarę, treningi pośrednictwa pracy, indywidualne wsparcie doradcy - <u>edukacyjne</u> ; warsztaty interpersonalne
6.	Jesteśmy potrzebni-aktywni 50+	Gmina Miasto Olsztyn ul. Pl. Jana Pawła II 1 10-101 Olsztyn	-----	44 osoby	9 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 33 os zatrudnieniowa 10 os (ogółem w tym niepełnosprawni)	<u>Społeczny</u> : grupowe warsztaty psychoedukacyjne i terapeutyczne, warsztaty komunikacji, radzenia sobie ze stresem, wzmocnienia samooceny <u>Zawodowy</u> : zajęcia z

								zakresu obsługi komputera, szkolenia zawodowe, warsztaty poruszania się po rynku pracy
7.	Elbląskie Centrum Integracji Społecznej	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych ul. Związku Jaszczurczego 17 82-300 Elbląg	PUP Elbląg Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych MOPS Elbląg	80 osób	40 osób	Pomoc w opiece nad osobami zależnymi w wymiarze niezbędnym do wsparcia	Efektywność społeczno-zatrudnieniowy 10 os zatrudnieniowa 2 os	-społeczny; program edukacyjny, poradnictwo , aktywizacja społeczna, indywidualne wsparcie psychologiczne -zatrudnieniowe; doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, spotkania z przedstawicielami różnych form zatrudnienia, szkolenia zawodowe szyte na miarę, treningi pośrednictwa pracy, indywidualne wsparcie doradcy -edukacyjne; warsztaty interpersonalne

Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami

Cel ogólny: Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Osoby niepełnosprawne stanowią zróżnicowaną grupę pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, co powoduje konieczność indywidualizowania pomocy adresowanej do tych osób w zakresie ich zawodowej aktywizacji. Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, m.in. poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, psychologicznego i prawnego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

W 2017 roku kontynuowano działania podjęte w poprzednich roku, zmierzające do poprawy sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Koordynatorem zadań w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest Wojewódzki Urząd Pracy, który jednocześnie monitoruje działalność w tym zakresie. Osoby niepełnosprawne stanowią jedną z priorytetowych grup bezrobotnych na warmińsko-mazurskim rynku pracy. Wymagają one szczególnego wsparcia, co zostało uwzględnione w *Zaktualizowanej Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2025 roku*. Działania na rzecz wyrównywania szans zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w sposób bezpośredni zostały zawarte w jej Priorytecie III – *Włączenie zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem*. Są one ukierunkowane na integrację grup defaworyzowanych z rynkiem pracy, ograniczenie poziomu wykluczenia zawodowego i społecznego mieszkańców oraz zwiększenie dostępności miejsc pracy i usług społecznych. Potrzeba aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych corocznie znajduje również odzwierciedlenie w *Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia w Województwie Warmińsko-Mazurskim* – poprzez określenie tej grupy osób jako priorytetowej, a także realizację działań ukierunkowanych na ułatwianie jej dostępu do rynku pracy.

Z analizy danych Powiatowych Urzędów Pracy zebranych przez WUP w Olsztynie, wynika że w 2017 r. zatrudnienie znalazło 3 096 niepełnosprawnych bezrobotnych. Wśród tych osób 760 podjęło pracę subsydiowaną ze środków Funduszu Pracy lub PFRON. Ponadto, 732 osób z niepełnosprawnością uczestniczyło w formach aktywizacji zawodowej, takich jak szkolenia, staże, przygotowania zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne.

1. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w 2017 r., dofinansował działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Realizowane projekty:

- Priorytet 8 (i) *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (działania 10.1 i 10.2),
- Priorytet 08(iii) *Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw* (działanie 10.3),
- Priorytet 8 (iv) *Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę* (działanie 10.4),
- Priorytet 08(v) *Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian* (działanie 10.5).

Przeprowadzono nabór wniosków i dofinansowano realizację projektów powiatowych urzędów pracy w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Działanie 10.1 *Aktywizacja zawodowa – projekty pozakonkursowe*, Działanie 10.2 *Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia*, Działanie 10.3 *Rozwój samozatrudnienia*, Działanie 10.4 *Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3* i Działanie 10.5 *Wsparcie pracowników i osób zwolnionych poprzez działania outplacementowe* (wsparciem objęto osoby powyżej 29 roku życia).

W ramach ww. projektów wsparciem objęto 591 osób z niepełnosprawnościami, z tego: 172 osoby podjęły zatrudnienie (łącznie z pracującymi na własny rachunek), a 55 uzyskało kwalifikacje zawodowe. Wartość dofinansowanych projektów wyniosła blisko 16 mln zł.

2. W celu zwiększenia dostępu osób z niepełnosprawnościami do zatrudnienia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej prowadził działania, w ramach Priorytetu XI Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS, z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz społecznej integracji.

W 2017 r. w zakresie powyższych działań, dofinansowano projekty, których celem było wspieranie aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnością, na kwotę ponad 3 mln zł. We wszystkich zadaniach uczestniczyło ponad 850 beneficjentów, w tym 223 osoby z niepełnosprawnościami. Szczegółowy wykaz przedsięwzięć zestawiono w Tabeli nr 8:

Tabela nr 8. Projekty realizowane w 2017 r. w zakresie aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach RPO WiM 2014-2020, w tym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji.

Lp.	Nazwa dofinansowanego podmiotu	Nazwa dofinansowanego zadania/okres realizacji	Liczba niepełnosprawnych beneficjentów
1.	Stowarzyszenie Monar Warszawa / Partner: Centrum Okey, DPS „Michała Archaniola” Fundacji Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Pomoc Maltańska w Szydłaku	Aktywni i przedsiębiorcy dla siebie i otoczenia (01.11.2016 – 30.11.2018)	5
2.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych / Partner: ERKON, LAZARUS, PUP w Elblągu, MOPS w Elblągu	Elbląskie Centrum Integracji Społecznej (01.10.2016 – 31.09.2018)	46
3.	Centrum OKEY / Partner: DPS „Michała Archaniola” Fundacji Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Pomoc Maltańska w Szydłaku, GOPS w Ostródzie, Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu,	Szansa na aktywność w Powiecie Ostródzkim i Nowomiejskim (01.07.2016 – 30.06.2018)	5
4.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych / Partner: Stowarzyszenie Adelfi	Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu (01.10.2015 – 31.12.2018)	28
5.	Fundacja Elbląg – Fundusz Lokalny Regionu Elbląskiego / Partner: PUP w Elblągu	Aflatoun drogowskazem do pracy	90

		(01.09.2016 – 30.09.2019)	
6.	Gmina Miasto Olsztyn	Jesteśmy potrzebni -aktywni 50+ (01.11.2016 – 28.02.2019)	9
7.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych / Partner: PUP w Elblągu, Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, MOPS w Elblągu	Elbląskie Centrum Integracji Społecznej (01.11.2016 – 31.10.2018)	40

3. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020, z zakresu Osi priorytetowej 9 - Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, działanie 9.2 Infrastruktura socjalna, dofinansowano nw. projekty:

Tabela 9. Projekty realizowane w 2017 r. w ramach RPO W i M 2014-2020 w zakresie Inwestycji w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych.

Lp.	Nazwa Projektu (Inwestycji)	Realizator	Efekty (krótki opis Inwestycji)	Liczba osób korzystających ze wsparcia infrastruktury	Liczba osób z niepełnosprawnościami i korzystających z obiektu
Projekty wieloletnie					
1.	Adaptacja budynku wielofunkcyjnego na budynek mieszkalny – mieszkania o charakterze wspieranym wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem wyposażenia	Powiat Olecki	Przebudowa, nadbudowa, rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku wielofunkcyjnego na budynek mieszkalny wielorodzinny. W ramach realizacji projektu utworzonych i wyposażonych zostanie 8 mieszkań, w tym 3 wspierane i 5 chronionych.	23	23
2.	"Odbudowa skrzydła południowego budynku przy ul. Bałtyckiej 45 w Olsztynie z przeznaczeniem na Warsztaty Terapii Zajęciowej"	Gmina Olsztyn	Przedmiotem projektu jest rozbudowa, z adaptacją i termomodernizacją budynku w Olsztynie na rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej dla osób niepełnosprawnych. W wyniku realizacji robót budowlanych powstanie nowa kubatura, która pozwoli uzyskać dodatkową powierzchnię użytkową przeznaczoną na nowe pracownie pełniące funkcję sal warsztatów terapii zajęciowej, wspomagające proces rehabilitacji i aktywizacji społeczno - zawodowej osób niepełnosprawnych, będących głównymi użytkownikami obiektu.	270	90
3.	„Adaptacja zabytkowego budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej na pracownie terapeutyczne i mieszkania funkcyjne"	Gmina Olsztyn	Przystosowanie zabytkowego budynku przy ul. Bałtyckiej 45 w Olsztynie, do potrzeb osób niepełnosprawnych – głównych użytkowników WTZ. Polega na przebudowie i adaptacji istniejących pomieszczeń do funkcji WTZ. W wyniku realizacji projektu powstaną pracownie komputerowa i plastyczna oraz 3 mieszkania funkcyjne do treningu życia codziennego - organizacji i dzielenia czasu na czas pracy i czas na prowadzenie gosp. domowego. Powstałe pracownie terapeutyczne oraz pomieszczenia pomocnicze, a także mieszkania treningowe zostaną wyposażone w niezbędny sprzęt do prowadzenia warsztatów.	258	86
4.	Przebudowa budynku przy ulicy Bałtyckiej 45 w Olsztynie na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami.	Gmina Olsztyn	Przebudowa i modernizacja infrastruktury budynku, w którym działają WTZ, świadczące usługi rehabilitacji i aktywizacji społeczno - zawodowej bezrobotnym osobom niepełnosprawnym. Projekt obejmuje przystosowanie istniejącego budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych – głównych użytkowników prowadzonych tam Warsztatów Terapii Zajęciowej. W wyniku tego powstaną nowe pracownie: psychologa, rewalidacyjna, zaradności osobistej, pomieszczenia sanitarne, a także klatka schodowa z windą dla niepełnosprawnych.	246	-
5.	Przebudowa, rozbudowa oraz zakup wyposażenia na potrzeby stolarni Zakładu Aktywności Zawodowej w Biskupcu	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną	Przedmiotem projektu będzie poprawa warunków pracy i rehabilitacji osób z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności poprzez rozbudowę Działu Stolarskiego ZAZ w Biskupcu, wraz z remontem przestrzeni socjalnej, unowocześnieniem parku maszynowego, poprawą warunków higieniczno-sanitarnych oraz zagospodarowaniem terenu pod kątem potrzeb osób niepełnosprawnych. Działania są skierowane	100	100

		Koło w Biskupcu	do 100 osób w wieku aktywności zawodowej, posiadających umiarkowany lub znaczny stopień niepełnosprawności.		
6.	Rozwój infrastruktury Środowiskowego Domu Samopomocy w Pisz	Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL	Przedmiotem projektu jest inwestycja w infrastrukturę służącą świadczeniu usług opiekuńczo/ rehabilitacyjnych osobom zależnym w środowisku lokalnym - rozbudowa infrastruktury Środowiskowego Domu Samopomocy w Pisz, obejmująca rozbudowę budynku ŚDS oraz jego modernizację w niezbędnym zakresie do rozwoju działalności. Celem projektu jest zwiększenie od 2019 roku możliwości aktywnego włączenie osób przewlekle psychicznie chorych oraz osób upośledzonych umysłowo - zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w mieście i gminie Pisz, poprzez rozwój infrastruktury ŚDS w Pisz.	48	-
Projekty jednoroczne w 2017 r					
7.	Rozbudowa Zakładu Aktywności Zawodowej w Bartoszycach	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach	Wykonanie robót budowlanych polegających na rozbudowie jednego z dwóch budynków Zakładu Aktywności Zawodowej w Bartoszycach, w którym funkcjonuje pracownia usług pralniczych, zatrudniająca 6 osób niepełnosprawnych i dwóch instruktorów. Rozbudowa Zakładu będzie inwestycją w infrastrukturę na rzecz integracji społecznej świadczonej przez placówkę, przygotowująca osoby niepełnosprawne do wejścia na otwarty rynek pracy. Dzięki niej poprawie ulegną warunki pracy, która dla niepełnosprawnych pracowników Zakładu jest formą aktywizacji społeczno-zawodowej.	18	18

W 2017 r. w zakresie powyższych działań, dofinansowano projekty, łącznie na kwotę ponad 3,2 mln zł. Ze wsparcia infrastruktury społecznej będzie korzystało 963 osób, w tym 317 z niepełnosprawnościami.

4. Istotną formą aktywności osób z niepełnosprawnościami wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej jest ich uczestnictwo w zakładach aktywności zawodowej. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na podstawie art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* przyznał w 2017 r. dofinansowanie, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, na działanie 8 zakładów aktywności zawodowej, tj. w Giżycku, Elblągu, Biskupcu, Kamionku Wielkim, Polskiego Związku Niewidomych w Olsztynie, Ostródzie, Bartoszycach, Pisz na łączną kwotę 4 541 303,00 zł, a także ze środków budżetu Województwa, w kwocie 450 tys. zł.

Środki na działanie ZAZ przekazane zostały m.in. na wynagrodzenia osób z niepełnosprawnościami i pracowników obsługi zatrudnionych w tych zakładach, pokrycie kosztów materiałów, energii, usług materialnych i niematerialnych niezbędnych do realizacji rehabilitacji i obsługi, kosztów transportu i dowozu osób z niepełnosprawnościami, zakupu środków trwałych i wyposażenia oraz na szkolenia związane z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku.

Ponadto, w 2017 roku został utworzony nowy zakład aktywności zawodowej, którego Organizatorem jest Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Koło w Nidzicy, któremu udzielono dofinansowania, ze środków PFRON, na pokrycie kosztów utworzenia i działania w wysokości 299 696 zł. Przekazane środki przeznaczono na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, wyposażenie pomieszczeń, zakup surowców i materiałów potrzebnych do rozpoczęcia działalności oraz zakup środka transportu.

Łącznie Zakłady Aktywności Zawodowej na koniec 2017 r. zatrudniały 401 osób, w tym 288 osób z niepełnosprawnościami ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Dzięki dofinansowaniu zatrudnione w nich osoby z niepełnosprawnościami obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

5. W procesie rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, niezwykle ważne jest podejmowanie działań w zakresie inicjowania i tworzenia podmiotów ekonomii społecznej wspomagających ten proces.

Dlatego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 wdraża „Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020”, którego elementem jest realizacja projektu pt. „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”. Jego uczestnikami są pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju i wzmocnienia znaczenia ekonomii społecznej województwie. W ramach ww. projektu w 2017 r. odbyły się n.w. wydarzenia:

- a) konferencja regionalna pn. „Budowanie marki ekonomii społecznej w regionie Warmii i Mazur”, zorganizowana w ramach IV Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną,
- b) Organizacja procesu certyfikacji PES znakiem promocyjnym „Zakup Prospołeczny”. W trakcie realizacji projektu przyznano 4 podmiotom znak (w tym dwóm Zakładom Aktywności Zawodowej), a czterem przedłużono prawo posługiwania się znakiem na kolejny rok,
- c) Organizacja konkursu „Samorząd Przyjazny ES”, „Przedsiębiorstwo przyjazne ES”, którego celem konkursu było ukoronowanie dotychczasowego zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego oraz firm, a także zachęta do dalszej współpracy na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej oraz promocja ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim,
- d) 3-dniowe wizyty studyjne na terenie województwa wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego oraz łódzkiego dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz reprezentantów ośrodków wsparcia ekonomii społecznej,
- e) organizacja spotkań dla Warmińsko-Mazurskiej Sieci Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, których głównym założeniem było dalsze wzmacnianie sieci OWES oraz wymiana informacji i doświadczeń w zakresie standardów, narzędzi pracy oraz dokumentacji stosowanej w OWES, jak również omówienie ich współpracy z ROPS w ramach realizowania wspólnych inicjatyw w latach 2017-2020. Seminarium „Wokół ekonomii społecznej”- powiązania między nauką-biznesem a ekonomią społeczną” (11 stycznia 2017 r.- ERANOVA w Olsztynie) skierowane było do przedstawicieli uczelni wyższych, zrzeszeń pracodawców, kuratorium oświaty oraz przedstawicieli lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Jego ideą było przybliżenie przedstawicielom świata nauki i biznesu zagadnień ekonomii społecznej i zapoczątkowanie budowania sieci rozwiązań pomiędzy nauką, strefą biznesu i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy,
- f) Organizacja seminarium „Ekonomia społeczna w turystyce Warmii i Mazur”- spotkanie (24 lutego 2017 r., Villa Pallas w Olsztynie) skierowane było do przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, instytucji i organizacji działających w branży turystycznej oraz przedstawicieli lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Jego ideą było zainicjowanie dyskusji na temat możliwości szerszego włączania podmiotów ekonomii społecznej w działania na rzecz rozwoju turystyki Warmii i Mazur,
- g) Organizacja seminarium „Szkoła jako miejsce rozwoju ekonomii społecznej” (14 grudnia 2017 r. w Olsztynie).

Ponadto, w okresie od czerwca do października 2017 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował spotkania dla Warmińsko-Mazurskiej Sieci Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej na terenie działalności ekonomii społecznej- Garncarskiej Wioski k. Nidzicy. Głównym założeniem spotkania była wymiana informacji i doświadczeń w zakresie standardów, narzędzi pracy oraz dokumentacji stosowanych w OWES, jak również omówienie współpracy na linii ROPS-OWES w ramach realizowania wspólnych inicjatyw. Podczas spotkania odbyły się warsztaty dotyczące opracowania folderu ofert turystycznej PES w województwie warmińsko-mazurskim. Odbyły się także spotkania Regionalnej Platformy Współpracy na rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej w Lidzbarku Warmińskim. Rolą spotkania było zacieśnienie współpracy podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym z jednostkami systemu pomocy społecznej.

W spotkaniach wzięło udział 182 przedstawiciele ZAZ, WTZ, CIS, KIS, z całego regionu, jak również pracownicy OWES, PUP, PIP, PFRON oraz Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.